

Informe d'activitats

de la Sindicatura de Greuges de la UPC

2012

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Sindicatura de Greuges

Informe d'activitats

de la Sindicatura de Greuges de la UPC

2012

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Sindicatura de Greuges

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Sindicatura de Greuges

Campus Nord. Edifici Til·lers
C. Jordi Girona, 31
08034 Barcelona

Tel. +34 93 401 63 36
sindic.greuges@upc.edu
<http://www.upc.edu/sindicatura>

Foto coberta: edifici Til·lers, seu de la Sindicatura de Greuges

Imprès en paper amb certificació FSC
(distintiu de garantia de qualitat ambiental)

Servei de Comunicació de la UPC, 2013 (9142)
Imprimeix: Barcelona Digital
DL 44284-2009

Sumari

- 7** Presentació
- 9** Marc normatiu de la Sindicatura de Greuges de la UPC
- 11** Els síndics de la UPC
- 12** Missió i funcions del síndic o síndica de greuges de la UPC
- 14** Activitats de la Sindicatura de l'any 2012
- 19** Comparativa de les activitats de la Sindicatura dels anys 2010, 2011 i 2012
- 21** Nombre de casos presentats per col·lectius l'any 2012
- 24** Comparativa dels casos presentats els anys 2011 i 2012
- 26** Comparativa dels remitents/destinatariis dels casos presentats els anys 2011 i 2012
- 30** Algunes actuacions destacades l'any 2012
- 33** Evolució dels suggeriments del síndic dels anys 2008, 2009, 2010 i 2011
- 35** Algunes iniciatives del síndic i resultats obtinguts durant l'any 2012
- 37** Resum d'actuacions previstes per a l'any 2013
- 38** Suggeriments i reflexions
- 39** Annexos

Presentació

Senyalàvem a la memòria d'activitats de l'any 2011 que s'havien produït algunes circumstàncies especials que havien incidit en el desenvolupament acadèmic de la Universitat Politècnica de Catalunya i que havien condicionat el funcionament de la Sindicatura.

L'any 2012 també es pot considerar com un altre any especial, en el qual es destaquen elements externs que han motivat conseqüències internes de gran repercussió i d'inseguretat en el funcionament de la Universitat, aquest any i previsiblement els anys futurs.

Així, es pot senyalar que la situació econòmica i social de l'any 2011, lluny de millorar, ha empitjorat clarament durant l'any 2012, tant en el marc europeu i estatal com en el català, especialment en l'àmbit universitari. Aquesta situació de recessió econòmica de la zona euro està tenint conseqüències difícilment previsibles en tots els àmbits de l'economia i de la societat.

En el marc de la legislació universitària espanyola, s'hi han incorporat una sèrie de normatives que tenen una forta repercussió en l'àmbit universitari. En aquest sentit es pot destacar el desplegament del RD 14/2012, de 20 d'abril, "de mesures urgents de racionalització de la despesa pública en l'àmbit educatiu". Aquest reial decret determina noves regles de desenvolupament de l'activitat del personal docent i investigador, preveu la racionalització del mapa universitari de les titulacions i incorpora novetats en el règim econòmic i financer amb l'objectiu d'atènyer l'estabilitat pressupostària, fixant normes sobre els preus públics.

En el marc de l'administració catalana, cal assenyalar la inestabilitat originada per la decisió política de finalitzar anticipadament la legislatura i, per tant, la realització de noves eleccions. Des del punt de vista de la crisi econòmica i del finançament de la Universitat,

la situació de recessió econòmica ha originat una disminució molt significativa dels ingressos transferits a la UPC, cosa que ha obligat a portar a terme un pla de viabilitat amb fortes restriccions en personal i en les despeses generals. Cal lamentar la reducció de personal com a conseqüència d'aquestes mesures que, no obstant això, no ha aconseguit l'objectiu d'obtenir un dèficit zero en el tancament econòmic anual del 2012.

Els esdeveniments anteriors han situat la Universitat en una situació molt problemàtica, que previsiblement s'agreujarà l'any 2013 i que influirà de manera progressiva i, tal vegada, de forma irreversible, en el paradigma del servei que ha prestat la Universitat Pública en els darrers anys. Addicionalment, cal remarcar un cert grau de deteriorament de la qualitat d'alguns serveis motivada per la reducció de la plantilla, la disminució dels salaris reals del personal, la creixent sensació d'inestabilitat i les incerteses d'un futur incert.

8 III

Altres elements d'ordre intern han influït, amb menys intensitat, en les activitats de la Sindicatura. En particular, es pot destacar el desenvolupament i l'aprovació de la modificació dels Estatuts de la UPC i la finalització del mandat de quatre anys de l'actual síndic de greuges. En aquest darrer punt, cal senyalar-ne la renovació del nomenament per acord del Ple del Consell Social, tal com estableixen els Estatuts de la Universitat, recentment modificats.

Xavier Ortega Aramburu
Síndic de greuges de la UPC

Marc normatiu

de la Sindicatura de Greuges de la UPC

La creació de la figura del **síndic o síndica de greuges** a la UPC data de l'any 1995, per iniciativa del Consell Social.

El Consell Social de la UPC va aprovar el primer **Reglament del síndic de greuges de la UPC**, el 27 de juny de 1995. L'any 2004, el Claustre Universitari de la UPC en va modificar alguns aspectes i va passar a denominar-se **Reglament de la Sindicatura de Greuges**. Cal indicar que, a finals de l'any 2011, el Claustre General de la UPC va aprovar el projecte d'adaptació dels Estatuts de la UPC a la normativa general de les universitats. Aquests Estatuts van ser aprovats el juny de 2012, amb correcció d'errades el novembre de 2012. Com a conseqüència d'aquest procés, durant l'any 2012 es va redactar un reglament del síndic que estigués d'acord amb la nova redacció dels Estatuts de la UPC. L'aprovació d'aquest reglament pel Ple del Consell Social està prevista per a l'inici de l'any 2013.

La **Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats (LOU)**, va establir les funcions de la figura del **defensor universitari o defensora universitària** (síndic o síndica de greuges en algunes universitats), que s'havia de crear de manera obligatòria en totes les universitats.

En l'àmbit de Catalunya, la **Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya (LUC)**, ratifica la figura del síndic o síndica de greuges de la comunitat universitària.

El **Reial decret 1791/2010, de 30 de desembre, pel qual s'aprova l'Estatut de l'estudiant universitari**, estableix a l'article 46:

1. D'acord amb el que estableix la disposició addicional catorzena de la Llei orgànica 6/2001, per vetllar pel respecte als drets i les llibertats dels professors, estudiants i personal d'administració i serveis, davant les actuacions dels diferents òrgans i serveis universitaris, les

universitats han d'establir en la seva estructura organitzativa la figura del defensor universitari. Les seves actuacions, sempre dirigides cap a la millora de la qualitat universitària en tots els seus àmbits, no estan sotmeses a mandat imperatiu de cap instància universitària i es regeixen pels principis d'independència i autonomia.

2. Els defensors universitaris poden assumir tasques de mediació, conciliació i bons oficis, conforme al que estableixen els estatuts de les universitats i les seves disposicions de desplegament, promovent especialment la convivència, la cultura de l'ètica, la corresponsabilitat i les bones pràctiques.
3. Els defensors universitaris han d'assessorar els estudiants sobre els procediments administratius existents per a la formulació de les seves reclamacions, sense perjudici de les competències d'altres òrgans administratius.
4. Els estudiants poden acudir al defensor universitari quan sentin lesionats els seus drets i llibertats en els termes establerts pels estatuts de les universitats i les seves disposicions de desplegament.
5. Els estudiants han de col·laborar amb el defensor universitari, individualment o, si s'escau, a través dels seus representants, en els termes i conforme a les vies que estableixin les universitats.

Els síndics de la UPC

El primer síndic de greuges de la UPC, **Antoni Perramon i Dalmau**, va ser elegit pel Ple del Consell Social el 25 de juliol de 1995 i va prendre possessió del càrrec el 22 de desembre de 1995.

Després del decés del síndic Antoni Perramon, el mes d'octubre de 1998, el Ple del Consell Social del 23 de desembre de 1998 va elegir com a nou síndic el professor **José Navarro Solé**, el qual va prendre possessió del càrrec l'11 de febrer de 1999 i va exercir-lo fins al 31 d'agost de 2008.

L'actual síndic de la Universitat, el professor **Xavier Ortega Aramburu**, va ser elegit en la reunió del Ple del Consell Social el 3 de juny de 2008 i va prendre possessió del càrrec l'1 de setembre de 2008, per la qual cosa el seu mandat finalitzà el mes de setembre de 2012. Va ser reelegit pel Ple del Consell Social, d'acord amb els Estatuts reformats de la UPC, el 24 de juliol de 2012. La presa de possessió del càrrec va tenir lloc el 4 de setembre de 2012.

La Sra. **Silvia Aguilar Cosials** ha desenvolupat, de manera ininterrompuda, la tasca de responsable administrativa de l'Oficina de la Sindicatura.

Missió i funcions

del síndic o síndica de greuges de la UPC

El Reglament de la Sindicatura del 2004, la vigència del qual ha finalitzat l'any 2012, indica: “El síndic de la UPC disposa d'autonomia i autoritat per poder exercir les seves funcions amb la independència, l'objectivitat, la responsabilitat, la transparència i l'eficiència més grans possibles.”

La missió fonamental de l'actuació del síndic o síndica de greuges és “fer de receptor o receptora de tots els greuges, les queixes, els suggeriments i les iniciatives i propostes de millora provinents de la comunitat universitària, així com atendre qualsevol persona física o jurídica que no es consideri suficientment ben atesa a través dels canals de què disposa la comunitat. També pot actuar com a mediador o medidora en conflictes, a petició de les parts.”

En relació amb el nomenament i el mandat del síndic estableix el següent: “El Consell Social elegeix el síndic de greuges o la síndica de greuges per majoria absoluta dels seus membres, en votació secreta, i en fa el nomenament el president o la presidenta del Consell Social. El mandat del síndic de greuges o la síndica de greuges té una durada de quatre anys, renovable per un únic període consecutiu.”

En l'exercici de les seves funcions, pot “sol·licitar informació als òrgans universitaris i a les persones afectades en cada cas, els quals tenen el deure de proporcionar les dades i les informacions sol·licitades per la Sindicatura amb caràcter preferent i urgent i comparèixer a informar, si escau. També pot prendre les mesures d'investigació que consideri oportunes.”

Com a conseqüència de la informació que obté i del criteri que segueix, el síndic o síndica “presenta, davant els òrgans competents i amb caràcter no vinculant, propostes de resolució dels assumptes

que li han estat sotmesos i proposa fórmules de conciliació o d'acord que en facilitin una resolució positiva i ràpida.”

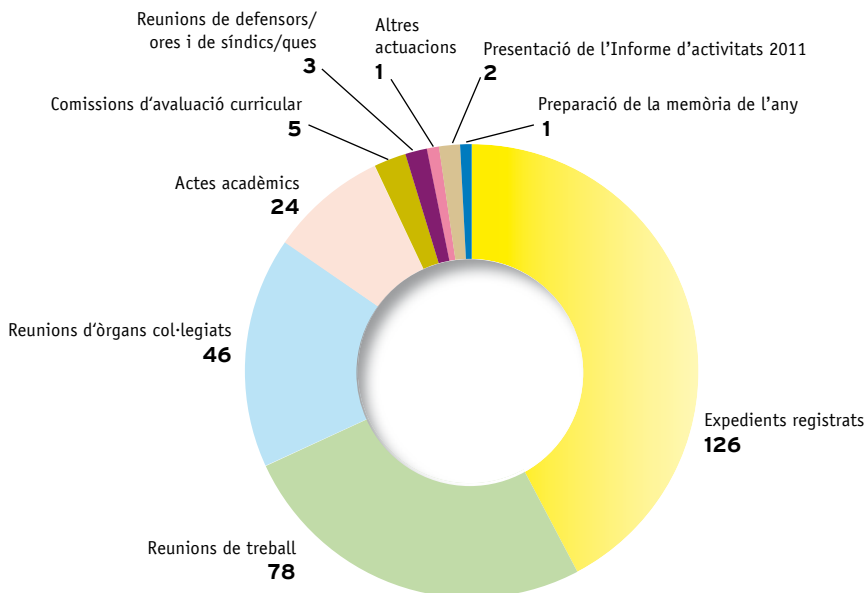
Finalment, el síndic o síndica de greuges ha de presentar al “Consell Social i al Claustre Universitari un informe anual sobre les seves actuacions” que inclogui els suggeriments que se'n deriven respecte al funcionament de la Universitat.

Activitats

de la Sindicatura de l'any 2012

■ Activitats de l'any 2012

Activitats	Nombre
Expedients registrats	126
Reunions de treball	78
Assistència a reunions d'òrgans col·legiats	46
Assistència a actes acadèmics	24
Assistència a comissions d'avaluació curricular	5
Participació en reunions de defensors/ores i de síndics/ques	3
Altres actuacions	1
Presentació al Claustre Universitari i al Ple del Consell Social de l'Informe d'activitats del 2011	2
Preparació de la memòria	1
Total	286

La Sindicatura ha dut a terme una sèrie d'activitats que es poden classificar en cinc grups:

- A. Per iniciativa de membres de la Universitat (queixes, peticions, consultes, informacions al síndic, mediacions).
- B. Reunions de treball.
- C. Participació del síndic en actes universitaris de caràcter institucional (actes acadèmics, reunions d'òrgans col·legiats).
- D. Presència externa del síndic (Conferència Estatal de Defensors Universitaris –CEDU–, trobades de síndics catalans i de la Xarxa Vives).
- E. Altres actuacions, internes i externes.

En el conjunt d'activitats, hi figuren únicament les actuacions que han quedat acreditades formalment en la Sindicatura i que han comportat la realització d'algun tipus de gestió amb altres persones, membres de la Universitat o d'altres entitats externes. No s'han comptabilitzat, per tant, un bon nombre de consultes orals o fetes per correu electrònic de membres del personal de la UPC, de l'estudiantat i també de persones externes a la Universitat, però que hi estan relacionades o hi tenen algun interès.

Comentaris

En el **grup A** es poden comptabilitzar **126 expedients** registrats i gestionats, promoguts per diversos estaments universitaris o persones relacionades amb la Universitat, tal com s'analitza més endavant. Habitualment les actuacions del síndic no es fan públiques i en moltes ocasions es manté la privacitat de la identitat del demandant. S'ha pogut comprovar que les actuacions del síndic són apreciades si es desenvolupen amb *eficiència i proximitat amb les persones i els problemes plantejats*. S'ha procurat que els peticionaris rebin notícies de la Sindicatura des de l'inici de les seves actuacions, en un temps inferior a les 48 hores després de la recepció de la petició d'ajut corresponent. S'ha informat els peticionaris de forma regular sobre el desenvolupament de les gestions, que en diverses ocasions han necessitat desplegar-se durant mesos.

Cal indicar que, amb algunes excepcions, el síndic ha trobat una resposta satisfactòria dels responsables de la gestió universitària als quals s'ha adreçat. Es pot esmentar, no obstant això, que les dificultats en la recepció de les respostes, sol·licitades pel síndic als responsables, han estat ocasionades per les restriccions econòmiques i del personal, indicades en la presentació d'aquest informe. Es pot destacar que ha seguit sent molt important la col·laboració prestada pel Servei de Gestió Acadèmica de la UPC i la direcció d'alguns centres. Més dificultats s'han observat en els temes dirigits al rector, a la gerenta i a alguns vicerectors. Cal tenir en compte, així mateix, que a la complexitat de la Universitat i d'una ordenació acadèmica canviant, s'hi afegixen les dificultats d'interpretació i d'aplicació de la normativa acadèmica general i pròpia de cada centre i la implementació dels nous graus i màsters, amb la coexistència cada vegada més reduïda de les titulacions en extinció. També es pot destacar que sovint, particularment en el cas de l'estudiantat i d'alguns professors o professores, es demana a la Sindicatura tasques d'informació originades pels dubtes suscitats per l'aplicació d'aquestes normatives universitàries. La major part d'aquests casos no s'han ressenyat en aquesta memòria, si bé han originat un treball considerable. En aquest sentit, seria molt útil la col·laboració de les organitzacions estudiantils amb el síndic en aquesta tasca assistencial als estudiants, poc visible en aquest període.

La via de recepció de les queixes dirigides a la Sindicatura ha estat basada principalment en l'ús del correu electrònic i també a través de la via telefònica. En algunes ocasions les peticions han estat dirigides per escrit. Totes les actuacions estan recollides en un arxiu de la Sindicatura.

Cal considerar que diversos casos dels **126 expedients gestionats** han estat presentats per grups de signants, amb un total de **331 membres** de la comunitat universitària involucrats, tal com s'indica més endavant.

El **grup B** d'activitats recull les entrevistes i reunions de treball que s'han programat quan s'han considerat oportunes. L'any 2012 se n'han comptabilitzat **78**. És un nombre similar al de l'any 2011. La

motivació de les entrevistes ha estat basada en la petició dels interessats i la complexitat dels casos presentats. En alguns conflictes s'ha necessitat la programació de reunions de grups, amb la presència de diverses persones implicades.

En el **grup C** es poden destacar **46 activitats** relacionades amb la presència del síndic en reunions d'òrgans de govern (Claustre Universitari, Consell de Govern, Consell Social, Consell de Directors de Centres i Departaments, Comissió de Selecció i Avaluació del Personal Docent i Investigador de la Universitat (CSAPDIU)), **5 assistències** a diverses comissions d'avaluació curricular i **24 assistències** a diversos actes promoguts per algunes unitats o per la mateixa Universitat. En algunes ocasions el síndic ha estat invitat pels responsables dels òrgans esmentats i ha intentat assistir a les que tenien més interès d'acord amb la seva missió. En altres casos la seva presència ha estat avalada per una invitació genèrica. Aquest darrer tipus d'activitats ha permès copsar l'ambient general de la Universitat, mantenir col·laboracions amb un bon nombre de persones i responsables d'unitats de la UPC, incrementar-ne el coneixement i eventualment detectar alguns punts forts i febles de la Universitat.

En el **grup D** es poden agrupar les actuacions de projecció externa de la Sindicatura. En aquest sentit cal indicar l'assistència a dues trobades de síndics de les universitats catalanes, una d'organitzada per la Sindicatura de la Universitat de Barcelona i l'altra per la Sindicatura de la Universitat Autònoma de Barcelona. També es pot destacar la Trobada de síndics i defensors de la Xarxa Vives a la Universitat de Girona, reunió que té una periodicitat anual. En referència a l'anomenat Encuentro Estatal de Defensores Universitarias d'Espanya, que aquest any 2012 va tenir lloc a la Universitat d'Almeria, el Síndic de la UPC no va poder assistir-hi, si bé va poder tenir coneixença dels continguts tractats. Aquestes reunions permeten al síndic conèixer i intercanviar els problemes genèrics plantejats en les diverses institucions de defensa (sindicatures) de tot el territori espanyol. Habitualment, en el marc de l'Encuentro Estatal se celebra l'Assemblea general de la Conferència Estatal de Defensores Universitaris (CEDU). Aquests contactes amb els defensors universitaris de tot Espanya, a través de la CEDU i del correu electrònic,

permeten conèixer els problemes específics plantejats i les diverses solucions aplicades.

Tant l'ordre del dia de la reunió de síndics de les universitats catalanes, de la Xarxa Vives i de l'Encuentro Estatal, així com les conclusions de l'Encuentro, es recullen a l'annex d'aquest informe.

En el **grup E** se senyalen una sèrie d'actuacions diverses, entre les quals destaca la participació en el seguiment del Grup de Treball d'Estalvi Energètic de la UPC.

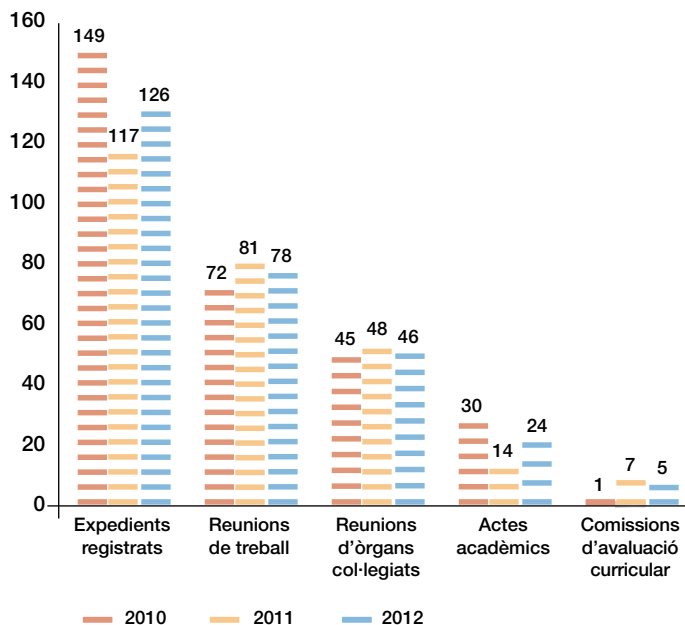
Comparativa

de les activitats dels anys 2010, 2011 i 2012

L'evolució de les activitats al llarg dels anys permet analitzar les tendències que s'hi apunten. Aquesta informació pot ser útil per a la planificació interna de la Sindicatura i també com a indicador de qualitat del funcionament de la Universitat en un període de canvis notables.

En el diagrama següent s'indica l'evolució de les activitats durant els anys 2010, 2011 i 2012.

■ Activitats de la Sindicatura. Anys 2010, 2011 i 2012

Comentaris

Si es compara l'exercici 2012 amb els de 2010 i 2011 es poden apuntar els elements següents:

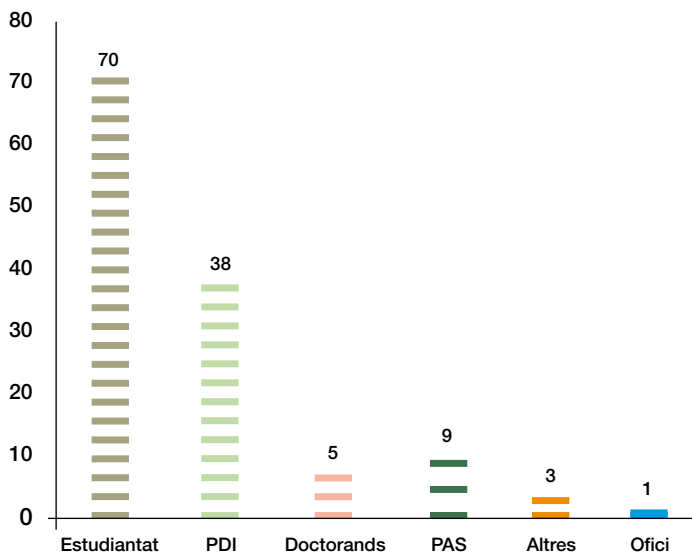
1. El nombre de *diligències* registrades l'any 2012 ha estat de 126 respecte a les 149 de l'any 2010 i les 117 de l'any 2011. Representa, per tant, un lleuger augment del nombre de queixes o peticions ateses per la Sindicatura respecte de l'any 2011. Cal indicar que en alguns anys hi ha casos comptabilitzats repetidament, si bé es tracta de continguts similars propiciats per persones diverses. També s'ha de tenir en compte que el nombre de persones que han presentat reclamacions és lleugerament superior al de l'any 2011 (331 peticionaris l'any 2012 enfront de 303 l'any 2011).
2. El nombre de *reunions de treball*, 78 l'any 2012, continua sent bastant elevat i molt similar al de 81 corresponent a l'any 2011. Els continguts de les reunions de treball han estat molt lligats a conflictes clàssics: incidències en les avaluacions, relacions entre professors i estudiants i les derivades de les noves normatives dels preus. La gestió d'alguns casos, protagonitzats principalment per personal docent i investigador (PDI) i doctorands, continua oferint una dificultat més gran i, per tant, ha necessitat més esforços i dedicació del síndic.
3. En relació amb les *reunions d'òrgans col·legiats* (Ple del Consell Social i comissions, Consell de Govern de la UPC i comissions, Consell de Centres Docents i Departaments, CSAPDIU...), s'ha mantingut respecte de l'any anterior: 46 l'any 2012 enfront de 48 l'any 2011.
4. El nombre d'assistències a diversos *actes acadèmics* durant l'any 2012 (inauguració de cursos, repartiment de diplomes, conferències, commemoracions...) ha estat de 24, en relació amb els 14 de l'any 2011. Representa, per tant, un increment considerable a causa de l'augment del nombre d'invitacions cursades al síndic en relació amb l'any 2011.
5. La menor presència del síndic en les reunions de les *comissions d'avaluació curricular*, 5 l'any 2012 enfront de 7 l'any 2011, s'ha degut, principalment, a les dificultats d'agenda.

Nombre de casos presentats per col·lectius l'any 2012

L'anàlisi del nombre de tipus de remitents de les peticions rebudes a instància de part durant l'any 2012 pot donar informació sobre l'origen dels diferents demandants.

■ Nombre de casos presentats pels diversos col·lectius. Any 2012

Col·lectiu	Nombre
Estudiantat	70
PDI	38
Doctorands	5
PAS	9
Altres	3
Ofici	1
TOTAL	126

Comentaris

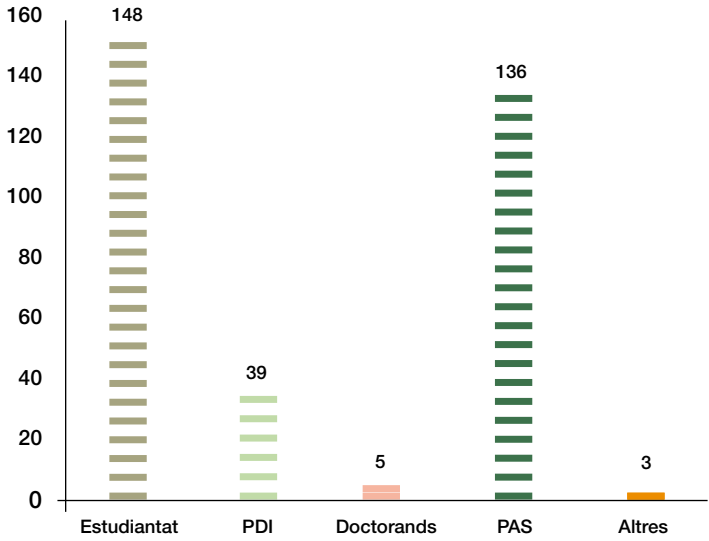
En referència als casos presentats per l'**estudiantat**, es pot destacar que es tracta del grup més nombrós que ha originat actuacions de la Sindicatura, 70 diligències, que han estat presentades per 148 persones (com es palesa al gràfic que hi ha a continuació). Aquesta disparitat de xifres indica que en alguns casos les queixes han estat presentades per un conjunt d'estudiants. En destaquen els temes relacionats amb les avaluacions, la permanència, la matriculació, les beques i les relacions amb el professorat i altres col·legues. Cal destacar que, si bé ha estat el col·lectiu més nombrós, representa un percentatge molt petit (inferior al 0,5 %) del conjunt d'estudiants i estudiantes de la Universitat. Es pot indicar que durant aquest període no s'ha aconseguit establir relacions formals amb les organitzacions estudiantils, si bé el decret sobre l'Estatut de l'estudiant universitari recull la conveniència d'establir relacions entre el síndic i aquest col·lectiu.

22 III

En relació amb els temes suscitats pel **PDI + doctorands** es pot destacar que, si bé el nombre de 43 casos presentats, promogut per 44 membres del col·lectiu (vegeu el gràfic que hi ha a continuació), és inferior al de l'estudiantat, si es compara en percentatges respecte al nombre de PDI de la Universitat, s'observa una relació de l'1,8 %, una quantitat clarament superior al percentatge de l'estudiantat. En aquest cas, les peticions d'intervenció al síndic estan promogudes principalment de forma individual. Els temes principals que s'han presentat abasten la situació laboral, present i futura, els conflictes de convivència en departaments i centres, l'encàrrec acadèmic, els conflictes amb l'alumnat, etc. En general, la gestió d'aquests conflictes pot ser més complexa que la dels suscitats per l'estudiantat i, per tant, exigeix una dedicació més gran per resoldre'ls i en algunes ocasions necessita desenvolupar funcions de mediació. També s'ha pogut constatar que els temes de caràcter laboral són difícils d'abordar des de la Sindicatura.

El nombre de casos originats pel **PAS** és molt reduït, 9 l'any 2012, presentats per 136 membres (vegeu el gràfic que hi ha a continuació). D'aquestes xifres es dedueix que en algun cas les queixes han estat signades per grups nombrosos de persones.

■ Nombre de remitents que s'han adreçat a la Sindicatura per col·lectius.
Any 2012

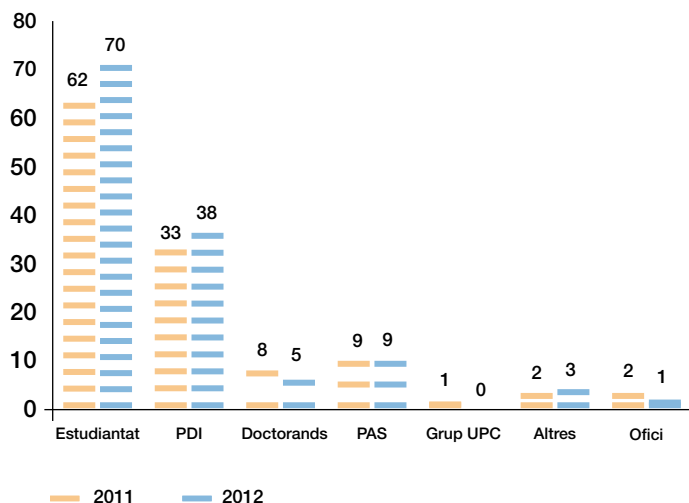

Comparativa dels casos presentats els anys 2011 i 2012

L'exercici de comparar l'evolució dels serveis prestats per la Sindicatura en relació amb l'exercici anterior pot ser útil per observar l'evolució de la situació i les necessitats dels diferents col·lectius i senyalar alguns punts febles a la Universitat.

■ Evolució dels casos suscitats pels diferents col·lectius.

Anys 2011 i 2012

Comentaris

En el cas del nombre de temes plantejats per l'**estudiantat**, 62 l'any 2011, respecte a 70 l'any 2012, la diferència representa un augment significatiu. Entre els aspectes que poden explicar aquest increment destaquem la progressiva implementació dels nous graus i especialment el desenvolupament del nou decret de preus públics.

El nombre de casos en què el **PDI** ha sol·licitat la intervenció del síndic ha estat de 38 l'any 2012 enfront de 33 l'any 2011. Cal indicar que els 5 casos impulsats per doctorands es poden considerar, a vegades, com a PDI en formació.

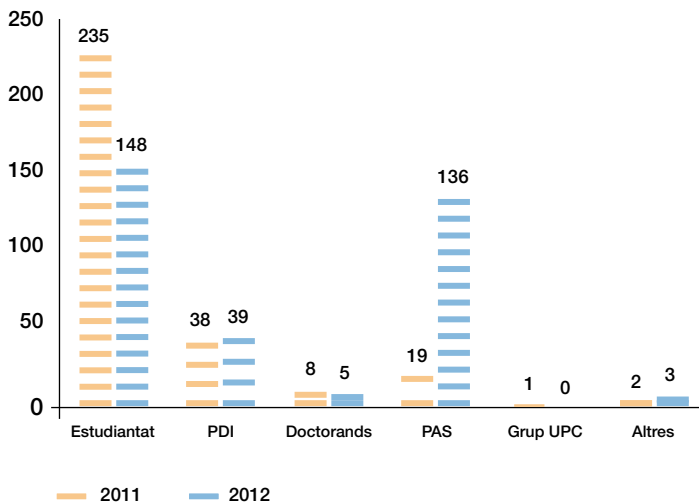
Amb referència al **PAS**, hi ha hagut 9 casos l'any 2012, amb la qual cosa s'ha igualat els casos de l'any 2011, si bé el nombre de remittents ha augmentat considerablement.

Es pot constatar que el cas d'**ofici** promogut pel síndic l'any 2012 és una xifra similar als 2 comptabilitzats l'any 2011, fet que indica una dedicació inferior de la Sindicatura a aquesta activitat per la complexitat dels casos motivats per la situació actual.

També es mostra una comparativa del nombre de remittents que s'han adreçat a la Sindicatura durant els anys 2011 i 2012. L'any 2012 ha estat superior als comptabilitzats l'any 2011, especialment en el cas del PAS.

■ **Evolució del nombre de remittents per col·lectius.**

Anys 2011 i 2012

Comparativa dels remitents/destinataris dels casos presentats els anys 2011 i 2012

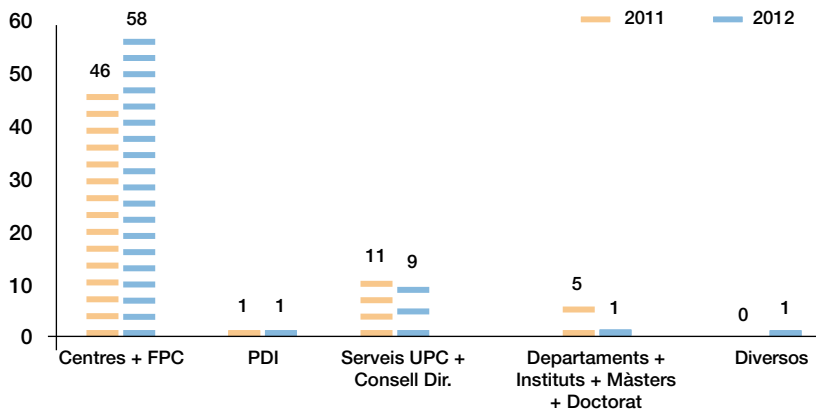
Les peticions tramitades per la Sindicatura l'any 2011 (117) i l'any 2012 (126) tenen destinataris i finalitats diversos, si bé un denominador comú, que és l'expressió d'una insatisfacció, protesta, preocupació o dificultat que s'adreça al síndic per presentar-li una queixa, de tipus ocasional o de més abast. En moltes ocasions és acompanyada d'una petició d'ajut del síndic.

■ Distribució dels casos presentats pels diversos grups remitents i destinataris. Anys 2011 i 2012

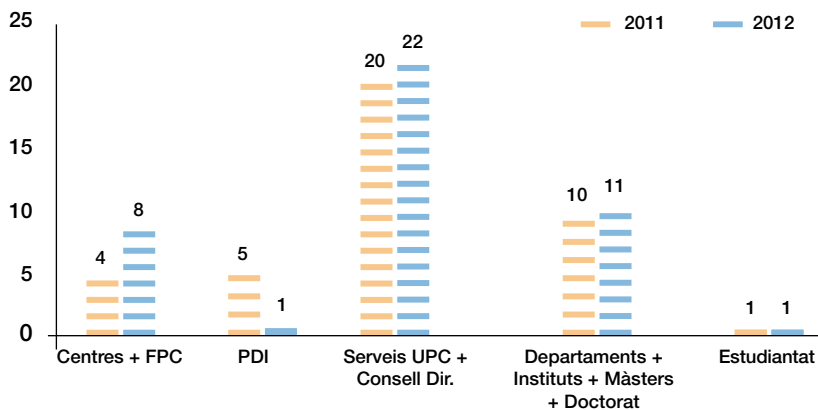
	Centres FPC ⁽¹⁾		PDI		Serveis UPC Consell Direcció		Departaments Institut Màsters Doctorat		Estudiantat		Diversos	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Estudiantat	46	58	1	1	11	9	5	1	-	-	-	1
PDI i Doctorands	4	8	5	1	20	22	10	11	1	1	-	-
PAS	1	1	-	-	7	8	1	-	-	-	-	-

[1] FPC: Fundació Politècnica de Catalunya.

■ Estudiantat

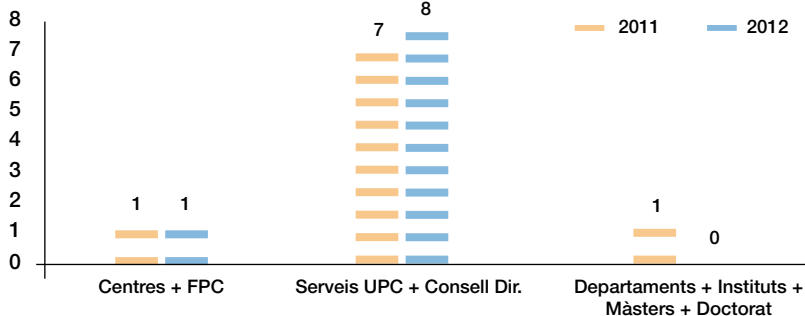

■ PDI i Doctorands

III 27

■ PAS

Comentaris

En relació amb els casos presentats per l'**estudiantat**, els destinataris dels greuges, peticions o informacions més nombrosos han estat novament els *centres docents* i la *Fundació Politècnica de Catalunya* (FPC), 58 casos l'any 2012 enfront dels 46 expedients l'any 2011. D'aquestes xifres es desprèn que s'han incrementat més del 20 %, bàsicament per les peticions relatives a les condicions d'accés a les titulacions i en general al desplegament de la normativa acadèmica. En molts casos les diverses temàtiques s'han presentat de forma individual, si bé en alguns casos les han signades diversos estudiants. Altres tipus de queixes i peticions estaven adreçades als *serveis generals de la Universitat* i al *Consell de Direcció*, l'any 2012 (9), amb una disminució respecte a l'any 2011 (11), si bé cal destacar les peticions motivades per l'increment de preus i el règim de beques. El nombre de qüestions adreçades als *departaments*, als *instituts*, als *màsters* i al *doctorat* (1) ha experimentat un lleuger descens respecte a l'any anterior (5). Un element que cal destacar és el feble nombre de casos plantejats novament per l'estudiantat al *PDI*, 1 l'any 2012. En l'apartat de *diversos*, s'ha comptabilitzat un cas l'any 2012.

Les peticions i queixes a instància de membres del **PDI** i de l'àmbit dels **doctorands** l'any 2012 han estat lleugerament superiors a les de l'any 2011. S'han adreçat principalment als *serveis generals de la UPC* i el *Consell de Direcció*, 22 casos, nombre superior als 20 casos de l'any 2011. Les motivacions principals s'han derivat de problemes d'ajustaments laborals. Les incidències denunciades pel PDI en relació amb altres membres del PDI han estat 1 l'any 2012, inferior als 5 casos de l'any 2011. Els problemes del PDI amb l'*estudiantat* (1) es poden considerar anecdòtics. Els casos presentats pel PDI en relació amb els *departaments*, els *instituts*, els *màsters* i el *doctorat* han estat 11 l'any 2012, nombre similar als 10 de l'any 2011. Es pot confirmar que les qüestions suscitées pel PDI han estat més variades que les plantejades per l'estudiantat i en algunes ocasions estan relacionades amb interpretacions estrictes del marc normatiu i de control de l'activitat acadèmica.

En general, els temes presentats per membres del **PAS** estan relacionats amb la seva situació laboral. Cal remarcar que la pràctica totalitat de les incidències recollides l'any 2012 s'han adreçat als serveis *generals de la UPC* i el *Consell de Direcció* (8). Aquest nombre és similar a les 7 de l'any 2011.

Algunes actuacions destacades l'any 2012

Es presenten diversos temes gestionats a la Sindicatura que mostren la gran varietat de casuística.

1. Es rep la queixa d'un grup d'estudiants d'una escola per manifestar diverses irregularitats comeses per un professor. Es tracta el problema amb la Direcció del Centre i amb el cap d'estudis, després d'escoltar el grup, amb un resultat que es pot considerar positiu.
2. Referent a un cas presentat l'any 2011, en què es denunciava un conflicte entre alguns membres del personal d'administració amb la cap d'administració del Departament, la Gerència va nomenar una comissió ètica i de resolució de conflictes (CERC) per tal d'avaluar el risc psicosocial d'aquest servei. D'aquesta comissió formava part el síndic de greuges de la UPC, que l'any 2012 va emetre la resolució del cas.
3. Es plantegen diversos casos de PDI relacionats amb la no renovació dels seus contractes. En general, les gestions del síndic amb els responsables de personal de la UPC no aconsegueixen variacions de la situació prevista.
4. Diversos professors es queixen pel resultat obtingut i la metodologia emprada en la valoració de l'activitat acadèmica del PDI portada a terme per la Universitat. Totes aquestes reclamacions el síndic les va presentar als responsables d'aquesta valoració, que van analitzar els casos.
5. Diversos estudiants d'un centre manifesten al síndic el seu desacord amb el mètode d'avaluació seguit per a l'assignació de places d'Erasmus en un centre. Indiquen la manca d'informació fiable respecte als criteris i coeficients aplicats, fet que els ha

perjudicat. El síndic trasllada la queixa al director del centre perquè la tingui en consideració.

6. Es reben diversos casos d'estudiants que exposen al síndic les revocacions de les seves beques, amb el corresponent retorn del import concedit inicialment. El síndic tracta els diversos casos amb la direcció de l'Àrea de Docència.
7. Es presenten diverses incidències entre estudiantat i PDI per les sancions proposades en diversos episodis de còpia d'exàmens. Es manifesta la manca d'una normativa de disciplina acadèmica, reclamada una vegada més pel síndic.
8. S'efectuen diverses accions referents a l'eventual aprovació de la titulació d'Enginyeria de l'Edificació i el posicionament de la UPC. El síndic realitza les gestions oportunes perquè els estudiants mantinguin un contacte amb el vicerectorat corresponent per tal de poder rebre explicacions més concretes sobre el procés emprat i les perspectives de futur.
9. Un director de centre exposa al síndic la impossibilitat de poder consultar el contingut de la informació de les assignatures que hi ha a la plataforma ATENEA corresponent a les titulacions que s'imparteixen a la seva escola. Les gestions del síndic propicien l'adopció d'una solució de compromís.
10. Alguns professors es dirigeixen al síndic per denunciar la seva situació en relació amb el tracte que reben del seu departament i d'alguns col·legues. En particular no estan d'acord amb la càrrega docent. Es fan diversos contactes amb els responsables dels departaments afectats, els quals tenen uns resultats incerts.
11. Conflicte denunciat pels continguts docents impartits pels professors d'un departament, responsables d'una matèria en el 1r quadrimestre, amb els ensenyaments que tenen continuïtat temàtica durant el 2n quadrimestre impartits per professors d'un altre departament. No s'ha pogut resoldre el conflicte, malgrat la mediació del síndic.

12. Una estudianta manifesta al síndic uns fets ocorreguts durant el transcurs d'una classe per un professor, els quals considera una vexació en públic cap a la seva persona. La mediació del síndic permet aclarir la situació i resoldre el conflicte.
13. Petició d'un grup de professors responsables de projectes per tal que es preservin les partides dedicades a les activitats d'R+D amb finançament extern. Aquesta petició és atesa per la direcció de la Universitat.
14. Es rep una sol·licitud d'ajut del síndic, tant per part de la direcció del centre com de l'estudiant implicat, en el succés que va ocórrer en el transcurs de l'examen final d'una assignatura, en què l'estudiant va tenir un comportament inapropiat i va ser expulsat de l'examen. Atenent a la gestió del síndic, el centre adopta una solució equilibrada.
15. Un grup de 28 persones que van estudiar un màster de l'FPC en edicions anteriors al curs acadèmic 2009-2010 es posen en contacte amb el síndic per fer-li arribar un greu problema referent als assumptes administratius relatius a la tesina final de màster, a l'establiment d'un termini de caducitat de la matrícula i a l'exigència d'una rematriculació d'un import considerable. La Fundació atén la demanda dels antics estudiants.
16. Un director de centre es posa en contacte amb el síndic per demanar-li que intercedeixi per tal de pal·liar la indefensió de la direcció del centre en relació amb el canvi de nom de l'Escola i de les incògnites del seu futur. La petició es trameta als òrgans de decisió, sense que hi hagi un resultat positiu.

Evolució dels suggeriments

del síndic dels anys 2008, 2009, 2010 i 2011

Aquest apartat recull amb un breu comentari l'evolució d'alguns temes suggerits els anys 2008, 2009, 2010 i 2011 i que a finals de l'any 2012 no es consideren prou desenvolupats o que no han obtingut un resultat favorable.

Color ambre: desenvolupament parcial o insuficient de la iniciativa.

Color vermell: suggeriment encara no diligenciat o amb resultat negatiu.

1. Desenvolupament més eficaç de les sessions dels òrgans col·lectius.

Aquest tema ha estat denunciat per diversos membres de la comunitat universitària amb l'aspiració d'agilitzar les sessions de manera que fossin més sostenibles i s'evités la manca de quòrum en els òrgans de representació més nombrosos. Durant l'any 2012 s'ha notat una tendència a ordenar aquestes sessions d'una manera més eficient, fixant horaris i temps d'intervencions, especialment en els claustres. No obstant això, cal insistir en aquesta millora (secretària general).

2. Difusió de les activitats de la Sindicatura.

El síndic ha proposat, en diverses ocasions, poder incrementar la periodicitat de les presentacions de les seves activitats i l'ampliació a altres col·lectius, com ara els consells de centres i departaments. Si bé en el marc del Consell Social s'ha acceptat la major presència de les activitats de la Sindicatura, aquesta petició de més difusió de l'activitat de la Sindicatura no s'ha pogut implementar i, per tant, caldrà insistir-hi durant l'any 2013 (Claustre Universitari).

3. Situació del procés de plena adscripció de l'EUETIB a la UPC.

El suggeriment del síndic en relació amb la conveniència de renovar el conveni d'adscripció de l'EUETIB, els Estatuts del CEIB i

el Reglament intern de l'EUETIB ha iniciat la marxa però sembla que darrerament ha quedat frenat. Aquesta necessitat és més urgent pel fet que l'actual relació de la Direcció de l'Escola amb el Consorci necessita una millora i clarificar el futur de l'Escola en les futures instal·lacions del Campus del Besòs. No s'ha avançat en el procés d'integració plena a la UPC (rector).

4. Normes internes a les reunions a la sala de juntes del Rectorat. S'ha suggerit repetidament la necessitat de modificar o complir les instruccions que fins ara han estat vigents en l'accés de begudes a la sala de juntes del Rectorat. No s'ha pogut constatar una millora significativa de la situació. Cal un clar respecte de les normes, que han de començar pels presidents i moderadors de les meses (secretària general).

5. Problema de l'ensenyament paral·lel en acadèmies. És ben coneguda l'existència d'acadèmies que complementen la docència en algunes disciplines i el síndic ha insistit en la necessitat d'establir un pla d'accions sobre aquesta qüestió. És una petició reiterada en els anys precedents sense resultat. Si bé l'any 2011 el rector va suggerir al Consell de Directors de Centre la preparació de propostes, no es coneix el resultat d'aquesta petició (se n'informa el Consell Social i el rector).

Algunes iniciatives

del síndic i resultats obtinguts durant l'any 2012

Recull d'iniciatives del síndic, durant l'any 2012, amb la incorporació d'una valoració qualitativa, a finals de l'any, sobre el grau d'èxit.

Color verd: atenció positiva al suggeriment amb resultat satisfactori.

Color ambre: desenvolupament parcial o insuficient de la iniciativa.

Color vermell: suggeriment encara no diligenciat o amb resultat negatiu.

1. Accés per a estudiants o estudiantes amb discapacitat a estudis que tenen un codi de preinscripció comú.

El síndic suggereix la possible existència d'un nombre de places reservades per accedir a una determinada especialitat de grau per a aquells estudiants que tenen una discapacitat (directora de l'Àrea de Docència).

2. Millores dels serveis de l'edifici TiHers.

El síndic és coneixedor de les inquietuds mostrades pels usuaris de l'edifici TiHers sobre l'existència d'algunes mancances dels serveis disponibles en aquest edifici, manifestades, de manera més acusada, per l'ús intensiu dels seus espais. Com a conseqüència d'aquest fet, creu que seria convenient efectuar un estudi, sobre les possibilitats tècniques i econòmiques necessàries, per tal de decidir sobre la viabilitat de realitzar-hi les correccions i millores que els usuaris de l'edifici reclamen (vicerector d'Infraestructures).

3. Règim de disciplina acadèmica.

En l'àmbit de la docència s'ha pogut comprovar les dificultats que es continuen observant en l'aplicació d'unes normes de conducta dels estudiants que actualment es remunten a l'època prèvia a la democràcia a Espanya. En efecte, el Reglamento de disciplina académica de l'any 1954 no respon a les condicions socials actuals i no s'hauria

d'aplicar. Mentre no hi hagi una norma d'ordre superior, la Universitat, en l'ús de la seva autonomia, hauria d'aplicar unes regles de joc que estiguessin en consonància amb un estat modern i democràtic (vicerector de Docència i Estudiantat).

Resum d'actuacions

previstes per a l'any 2013

S'ha comentat prèviament la situació crítica de l'economia i de les previsible limitacions pressupostàries que probablement s'intensificaran l'any 2013. Per altra banda, també cal esperar que es desplegaran els nous Estatuts de la UPC.

Dins d'aquest context, es poden assenyalar les actuacions següents:

1. En una conjuntura general i universitària particularment delicada cal desplegar una atenció especial als requeriments dels membres de la comunitat universitària que reclamin l'atenció de la Sindicatura. En aquest sentit, s'intensificarà la relació propera i directa amb les persones que demanen l'assistència i col·laboració del síndic, tot procurant aconseguir la màxima eficiència de les seves gestions.
2. Participar en l'elaboració d'una proposta de reglament de la Sindicatura que respongui a les funcions exigides en els nous Estatuts de la UPC i que sigui acceptat pel Ple del Consell Social.
3. Seguir participant, de forma dosificada, en les comissions i plens del Consell Social, els consells de govern i en alguns consells de directors de centres i de departaments. Procurar assistir a les reunions de la CSAPDIU i a un nombre limitat de comissions del Consell de Govern, amb l'objectiu que sigui útil per a la seva funció.
4. Davant la perspectiva d'increment de les dificultats de finançament durant l'any 2013, amb una possible repercussió en la qualitat d'alguns serveis de la UPC, el síndic haurà de vetllar pel manteniment del nivell de funcionament assolit en la Universitat amb la mínima pertorbació per als membres de la comunitat.
5. Caldrà seguir treballant per tal d'obtenir una comunicació més eficaç amb la Universitat i també amb les delegacions d'estudiants i amb els òrgans directius.

Suggeriments i reflexions

1. Davant la situació econòmica general i les previsibles mesures de contenció que es puguin adoptar durant l'any 2013 i següents que hem assenyalat, cal vetllar perquè el desplegament d'un sistema restrictiu basat principalment en criteris econòmics no afecti de manera irreversible el futur de la institució universitària.
2. Atès el context crític per a la Universitat i els perjudicis ocasionats per a moltes persones, caldrà evitar que les tensions que se'n derivin puguin dificultar el diàleg entre tots els agents implicats, cosa que és necessària en una organització que practica els principis de convivència.
3. En el context actual i proper, la Sindicatura ha de tractar problemes de dificultat creixent, especialment en el pla personal i laboral. En aquest sentit, moltes vegades manca a la Universitat un tractament personalitzat i flexible que tingui en compte les circumstàncies que concorren en les persones afectades.
4. En l'àmbit de la docència, s'ha pogut comprovar les dificultats que es continuen observant en l'aplicació d'unes normes de convivència de caràcter general, especialment pel que fa a les sancions dels estudiants, que actualment es remunten a l'època prèvia a la democràcia a Espanya. En efecte, el Reglamento de disciplina académica de l'any 1954, que ha estat denunciat per múltiples instàncies, no respon a les condicions socials actuals. Des de la Sindicatura s'ha proposat que mentre perduri aquesta anomalia, la Universitat, en l'ús de la seva autonomia, hauria d'aplicar unes regles de joc en consonància amb un estat modern i democràtic.
5. La tasca del síndic, que és sempre delicada i complexa, pot fer-se més problemàtica en el moment actual. En general, la tasca que desplega ha estat valorada positivament pels usuaris del servei. En aquests moments difícils ha de seguir mantenint la seva independència i autonomia, que són imprescindibles per portar a terme la seva funció.

Annexos

- 41 Normativa pròpia
de la UPC
- 44 Trobades de síndics i síndiques
de les universitats catalanes
- 45 Trobada anual de síndics/síndiques,
defensors/defensores
i mediadors/mediadores
de la Xarxa Vives d'Universitats
- 46 XV Encuentro Estatal
de defensores universitarios

Normativa pròpia de la UPC

Estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya

(articulat que fa referència al síndic de greuges)

Els Estatuts de la Universitat Politècnica de Catalunya vigents, aprovats per l'Acord Gov/43/2012, de 29 de maig, en el títol VII "El síndic o síndica de greuges" comprenen els articles relacionats amb la seva naturalesa, funcions, col·laboració amb el síndic o síndica de greuges, nomenament i règim econòmic (arts. 221 al 225).

Text íntegre del títol VII dels Estatuts de 2012

Títol VII

El síndic o síndica de greuges

III 41

Article 221

Naturalesa

El síndic o síndica de greuges és l'òrgan institucional encarregat de vetllar pel respecte dels drets i les llibertats dels membres de la comunitat universitària, especialment en relació amb les actuacions dels altres membres de la comunitat i dels òrgans i serveis de la Universitat.

Exerceix una activitat informativa, de caràcter tuïtiu, en les qüestions que li sotmeten, o que decideix d'ofici, sobre el funcionament de la Universitat en tots els seus àmbits, i promou especialment la convivència, la cultura de l'ètica i les bones pràctiques.

La seva actuació no està sotmesa al mandat imperatiu de cap instància universitària i es regeix pels principis d'independència i autonomia.

Article 222

Funcions

Són funcions del síndic o síndica de greuges:

a) Rebre les queixes i les observacions que li formulin sobre el funcionament de la Universitat.

- b) Valorar les sol·licituds rebudes per admetre-les o no a tràmit i prioritzar les pròpies actuacions.
- c) Sol·licitar informació als òrgans universitaris i a les persones a què afecten les queixes i les observacions esmentades anteriorment i prendre les mesures d'investigació que consideri oportunes per esclarir-les.
- d) Realitzar, davant els òrgans competents, amb caràcter no vinculant, propostes de resolució dels assumptes que li han estat sotmesos i proposar fórmules de conciliació o d'acord que en facilitin una resolució positiva i ràpida.
- e) Actuar com a mediador en els casos previstos en aquests Estatuts i en els altres en què consideri oportú oferir la seva mediació, la qual ha de ser acceptada per les parts implicades.
- f) Atendre les peticions d'empària de qualsevol membre de la comunitat que es consideri afectat greument per l'actuació d'un òrgan de la Universitat.
- g) Fer propostes als òrgans competents per a la millora de la qualitat universitària, quan el resultat de les seves actuacions ho aconselli.
- h) Vetllar pel compliment del que estableixen aquests Estatuts i altres normatives de la Universitat.
- i) Presentar al Consell Social i al Claustre Universitari un informe anual sobre les seves actuacions, que ha d'incloure els suggeriments que en derivin respecte al funcionament de la Universitat.

Article 223

Col·laboració amb el síndic o síndica de greuges

Els òrgans universitaris, les unitats i els membres de la comunitat universitària tenen el deure de proporcionar amb diligència les dades i les informacions que sol·liciti expressament el síndic o síndica de greuges en l'exercici de les seves funcions.

Article 224

Nomenament

El Consell Social elegeix el síndic o síndica de greuges entre persones amb reconegut prestigi, acreditada probitat i un coneixement adequat de la institució universitària.

L'elecció es fa mitjançant una votació secreta i requereix la majoria absoluta dels membres del Consell Social i en fa el nomenament el president o presidenta.

El mandat del síndic o síndica de greuges té una durada de quatre anys, renovable per un únic període consecutiu.

La condició de síndic o síndica de greuges és incompatible amb la de membre en actiu de la comunitat universitària i amb la de membre d'un òrgan col·legiat de la Universitat.

El Reglament del síndic o síndica de greuges és aprovat pel Consell Social.

Article 225

Règim econòmic

El Consell Social ha de destinar, amb càrrec al seu pressupost, una assignació econòmica com a retribució del síndic o síndica de greuges, segons les condicions del seu nomenament aprovades d'acord amb el rector o rectora. Així mateix, li ha d'assignar el personal i els mitjans necessaris per a l'exercici de les seves funcions.

Reglament del síndic o síndica de greuges

Document disponible al web de la Sindicatura de Greuges,

<http://www.upc.edu/sindicatura/reglament-del-sindic-o-sindica-de-greuges>.

Trobades de síndics i síndiques de les universitats catalanes

Universitat de Barcelona, gener de 2012

ORDRE DEL DIA

1. La situació dels treballs del Parlament i d'alguna Universitat sobre la governança.
2. La modificació dels Estatuts de la CEDU.

Comentari

Les trobades de síndics i síndiques de les universitats catalanes són una bona plataforma de comunicació i transmissió d'experiències. En aquesta ocasió s'ha tractat l'estat dels treballs del Parlament sobre la governança de les universitats. En un segon punt tractat es va analitzar la problemàtica dels estatuts de l'organització espanyola de defensors universitaris i l'oportunitat d'una integració més gran dels síndics catalans.

44 III

Universitat Autònoma de Barcelona, maig de 2012

ORDRE DEL DIA

1. Càlcul de la nota mitjana del Suplement Europeu al títol de grau.
2. Revisió del Decret-Llei 14/2012: posició davant del rebuig de la CEDU i afectació del Decret a Catalunya.
3. Situació de les universitats catalanes davant de les mesures econòmiques.
4. Preparació de la reunió de juliol a Girona.
5. Torn obert de paraules.

Comentari

En aquesta ocasió, els síndics catalans van analitzar els temes esmentats anteriorment. Destaca l'estudi del Reial decret llei 14/2012, de 20 d'abril, de mesures urgents de racionalització de la despesa pública en l'àmbit universitari, i les conseqüències de les retallades econòmiques en les universitats.

Trobada anual de síndics/síndiques, defensors/defensores i mediadors/mediadores de la Xarxa Vives d'Universitats

Universitat de Girona, juliol de 2012

ORDRE DEL DIA

09.30 Acollida dels participants

10.00 Benvinguda.

Primera sessió de treball

Memòria conjunta

Paz Battaner Arias, síndica de greuges de la Universitat Pompeu Fabra

Joan Miró Ametller, síndic de greuges de la Universitat de Girona

11.30 Pausa

12.00 Segona sessió de treball: debat

- Casos conflictius

Joana Maria Petrus Bey, síndica de greuges de la Universitat de les Illes Balears

Carmen Carda Batalla, síndica de greuges de la Universitat de València

- Efectes de la crisi

Rosa Ana Clemente Esteban, síndica de greuges de la Universitat Jaume I

Montserrat Boronat Piqué, síndica de greuges de la Universitat Rovira i Virgili

14.00 Cloenda

Anna Maria Geli de Ciurana, rectora de la Universitat de Girona

Jordi Montaña Matosas, president de la Xarxa Vives i rector de la Universitat de Vic

Joan Miró Ametller, síndic de greuges de la Universitat de Girona

14.30 Dinar

Comentari

Aquesta trobada anual dels síndics de les universitats de l'àmbit lingüístic català va tenir lloc a la ciutat de Girona. En la primera part, la Universitat de les Illes Balears i la Universitat de València presentaven dos casos conflictius en forma de dues ponències seguides de discussions. En la segona part es va discutir sobre l'efecte de la crisi en els treballs dels síndics.

XV Encuentro Estatal de defensores universitarios

Universidad de Almería, septiembre de 2012

ORDEN DEL DÍA

Miércoles, 19 de septiembre

- 16.30 Inauguración, con la presidencia del Magfco. Sr. Rector de la Universidad de Almería.
- 17.00 Asamblea Extraordinaria de CEDU.
- 18.00 Descanso.
- 18.30 V Asamblea Ordinaria de CEDU.

Jueves, 20 de septiembre

- 9.30 Constitución de las mesas de trabajo.
- 11.00 Descanso.
- 11.30 Conferencia inaugural: “La eficiencia económica de las Universidades”, a cargo de Juan Antonio Hernández Armenteros, Profesor de Economía de la Universidad de Jaén.
- 14.30 Descanso Comida.
- 16.30 Mesas de trabajo.

Viernes, 21 de septiembre

- 9.30 Mesas de trabajo.
- 10.30 Descanso.
- 11.00 Presentación conclusiones de las Mesas de trabajo al Plenario.
- 13.45 Clausura.
- 14.30 Comida.

DOCUMENTACIÓN

MESA DE TRABAJO 1

Evaluación del rendimiento tras la implantación de grados y postgrados

Coordinadores

Vidal Luis Mateos
Defensor Universitario de la Universidad de Extremadura

Carlos María Alcover
Defensor Universitario de la Universidad Rey Juan Carlos

1. Presentación

La puesta en marcha de las nuevas titulaciones enmarcadas en el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES) ha originado importantes cambios en las metodologías de enseñanza, aprendizaje y evaluación. Además de la incorporación de múltiples y variadas actividades de aprendizaje se ha ampliado la diversidad de métodos de evaluación utilizados y se ha incrementado su singularidad y su contingencia respecto a los contenidos específicos de cada materia y asignatura. Como primeras consecuencias de ello se ha reducido considerablemente la estandarización de los criterios y las metodologías de evaluación, y se ha incrementado su particularidad y su discrecionalidad, lo que conjuntamente puede provocar la percepción por parte de los estudiantes de una mayor falta de equidad en el trato, de dificultades para valorar la verificación objetiva de los resultados de aprendizaje, de vulnerabilidad ante las decisiones del profesorado y de una pérdida de las garantías tradicionales incluidas en los procedimientos de revisión y reclamación de las pruebas de evaluación.

En relación con ello los defensores universitarios estamos recibiendo numerosas consultas y reclamaciones referidas a los procesos de evaluación de los estudiantes y por eso se ha considerado que es interesante abordar este tema con motivo del XV Encuentro Estatal de Defensores Universitarios.

El esquema que se sigue en este documento tiene tres partes. En la primera de ellas se presentan algunos casos concretos que se han presentado a algunos defensores universitarios y que sirven para mostrar diversos aspectos de los problemas que surgen con la evaluación.

Una segunda parte del documento pretende ofrecer un marco en el que situar estos problemas. Por último, la tercera parte del documento busca proponer unos posibles principios básicos y medulares para su discusión y debate en la Mesa de Trabajo, así como para su posterior y eventual consideración como pautas de orientación en las intervenciones de los defensores.

2. Partimos de la realidad: los casos concretos

a. La evaluación continua: ¿pasar lista todos los días?

Una asignatura tiene establecido en sus criterios de evaluación que el 40 % de la calificación final se deriva de la evaluación continua. A su vez, dentro de ese 40 % de la evaluación continua, la asistencia a las clases representa el 20 %. El profesor “pasa lista” en clase todos los días para controlar la asistencia y exige que, para aprobar la asignatura, el estudiante haya asistido, al menos, al 80 % de las clases. Algunos estudiantes repetidores o que simultanean estudios y trabajo tienen dificultades para ir a clase con regularidad y con los criterios establecidos por el profesor no pueden aprobar la asignatura, por lo que se dirigen al defensor universitario.

b. La evaluación continua: ¿se puede aprobar en convocatoria extraordinaria?

Una asignatura contempla en sus criterios de evaluación que el 70 % de la calificación final se obtiene de la evaluación continua y el 30 % del examen final. El profesor considera que ninguna de las actividades que constituyen la evaluación continua es susceptible de recuperarse en una convocatoria extraordinaria, en la que lo único que se podría hacer es un nuevo examen final. Un estudiante recibe cero puntos en el epígrafe de evaluación continua (por ejemplo, por haber faltado a más de dos sesiones de prácticas), se presenta al examen de la convocatoria extraordinaria y obtiene un 7. Sin embargo, como el examen representa un 30 %, ese 7 se convierte en un 2.1. Aunque hubiera obtenido un 10 en el examen de la convocatoria extraordinaria, la nota global no hubiera pasado de 3 puntos y, por tanto, con esos criterios de evaluación nunca podría superar la asignatura en una convocatoria extraordinaria al no poder recuperar algunas de las actividades que constituyen la evaluación continua.

c. Evaluación continua: sí, pero que aprueben el examen

Hay profesores que han introducido en sus criterios de evaluación que una parte de la evaluación global está asociada a actividades de evaluación continua. Sin embargo, creen que la asignatura no debe darse por aprobada a menos que el estudiante demuestre en un examen escrito que “se sabe” la asignatura.

d. Una asignatura con 4 profesores: ¿es necesario aprobar separadamente con cada profesor?

Son frecuentes las asignaturas que están asignadas a varios profesores y cada uno de ellos se encarga de una parte de dicha asignatura. Sin embargo, por diversos motivos, la asignatura funciona de facto como varias asignaturas diferentes y cada parte tiene su propia evaluación y, con frecuencia, se introduce el requisito de tener aprobada, por separado, cada una de las partes para poder aprobar globalmente la asignatura. En algún caso aun más llamativo, cada uno de los profesores plantea una prueba teórica y otra de ejercicios prácticos e introduce la exigencia de aprobar tanto la parte teórica como la parte práctica para poder superar “su” parte. Esto puede llevar a que una asignatura con 4 profesores tenga 8 elementos en la evaluación, teniendo cada uno de ellos capacidad de “veto” a la hora de considerar aprobada la asignatura de forma global. Con frecuencia, la decisión de que cada uno de estos elementos tengan por separado el carácter de requisito para superar la asignatura, no responde a criterios didácticos, relacionados con los contenidos de la asignatura o la naturaleza de los aprendizajes (de hecho, dejarían de tener dicho carácter en el momento en el que la asignatura estuviera impartida por un solo profesor).

e. Una asignatura que tiene muchos estudiantes y varios grupos de actividad a cargo de distintos profesores: ¿el mismo examen?

En titulaciones con muchos estudiantes es habitual que una asignatura ten-

ga diferentes grupos de actividad que, a menudo, están a cargo de profesores diferentes. Cada uno de esos profesores puede tener su propia visión y criterios. Parece lógico que se incentive la coordinación entre dichos profesores. Pero, ¿cómo de profunda debe ser la coordinación entre ellos?, ¿se debe exigir que el examen de los diferentes grupos de actividad sea el mismo? Nótese que en un sistema de evaluación continua y final, ambos tipos de evaluación deben estar interconectadas, de modo que al uniformizar los exámenes finales, se condiciona la evaluación continua de todos los grupos. Dado que las decisiones sobre la evaluación continua están condicionadas por el diseño de los propios procesos de enseñanza, el establecimiento de exámenes finales idénticos conlleva importantes restricciones a la metodología docente, que pueden incluso no respetar la libertad de cátedra.

f. ¿El profesor tiene el derecho a evaluar a “sus” alumnos?

Por distintos motivos (jubilación, fin de contrato, traslado a otra universidad) cuando llega el momento de las calificaciones finales el profesor que inició la docencia no es el que está en esos momentos al frente de la asignatura. ¿Cómo se hace la evaluación de esos estudiantes? Este problema se plantea, con otros matices, en asignaturas con diferentes grupos de actividad a cargo de distintos profesores: ¿debe cada profesor ser el responsable de evaluar a los estudiantes de “su” grupo? Algunos profesores arguyen que eso es un derecho que tienen.

g. Las competencias transversales: ¿todas las asignaturas hacen exposiciones de trabajos en grupo?

En las memorias de verificación de las nuevas titulaciones se han introducido competencias transversales como, por ejemplo, la capacidad de trabajo en grupo, la exposición pública, etc. Algunos estudiantes se quejan ante el defensor de que en todas las asignaturas tienen que hacer trabajos y exponerlos y están saturados con ello. Algunos profesores confunden la evaluación continua con pasar lista todos los días y/o agotar al alumnado con la realización de trabajos en papel. Este último tipo de evaluación tiene una importante repercusión en la dedicación no presencial del estudiante a la asignatura, por lo que debiera adecuarse explícitamente en función de su distribución ECTS en el plan de estudios.

h. Fraudes, comportamientos no éticos, uso de medios ilícitos, “copiar”.... La picaresca es algo bien antiguo en la universidad española. La aparición de nuevos instrumentos de evaluación y el avance tecnológico hace que surjan nuevas manifestaciones de ese viejo problema. Las medidas que se adoptan, en algunos casos, suponen que el estudiante no tiene “nada que perder” si se encuentra en una situación en que cree que no puede superar la prueba de evaluación y se cuestiona si utilizar medios no éticos. En otras ocasiones los profesores pueden actuar ante meras sospechas o denuncias anónimas presentadas con posterioridad a un examen por supuestos compañeros...

i. Las horas de trabajo del profesor en la evaluación

Cuando la metodología de evaluación consiste en hacer un único examen global, una asignatura de muchos estudiantes necesita que el profesor corrija muchos exámenes. Sin embargo, si para esa misma asignatura se diversifican los sistemas de evaluación y se introducen un buen número de instrumentos de evaluación continua, el número de horas de trabajo que el profesor debe dedicar a tareas de evaluación se dispara. De hecho, una de las quejas de muchos profesores es que en asignaturas que tengan un número alto de estudiantes, el intento de hacer actividades de evaluación continua es inviable.

3. La evaluación: algunas pinceladas

a. Diversidad versus uniformidad en el EEES

Algunos de los cambios derivados de la implantación de estas nuevas enseñanzas venían obligados por los compromisos europeos o por normativas nacionales. Pero muchos otros cambios son fruto de decisiones de cada universidad o, dentro de la misma, de cada centro, titulación o profesor. De hecho el nuevo marco normativo español tiene una mayor flexibilidad y, por consiguiente, da un mayor margen a cada institución a la hora de establecer sus propios perfiles y, en consecuencia, diseñar e implantar su oferta formativa. Ello provoca que, paulatinamente, el marco normativo de cada universidad sea más diferenciado del resto y, en consecuencia, aparezcan situaciones singulares en cada universidad.

Una de las consecuencias de este escenario donde se anima a la diferenciación de las universidades es la posibilidad de que cada universidad establezca opciones propias en diversas cuestiones como, por ejemplo:

- I. Competencias singulares propias de todos los titulados de esa universidad. Por ejemplo, muchas universidades han incluido aquí la obligatoriedad de acreditar la competencia en idiomas y TIC, lo que está originando problemas en su implantación.
- II. Criterios globales relativos a la evaluación. Se ha extendido la idea (quizás no del todo cierta) de que el EEES está asociado a un sistema de evaluación continua. Por esto han sido varias las universidades que han aprobado (en algunos casos dentro de sus normativas de evaluación) criterios generales que establecen, por ejemplo, el peso mínimo que han de tener las actividades de evaluación continua en la calificación global de cada asignatura.

b. La evaluación, un elemento coherente de la planificación docente

Hasta 2009, los documentos oficiales de los planes de estudios apenas recogían una breve descripción de las enseñanzas en unas pocas palabras. A partir de ahí cada profesor elaboraba su programa con su mejor voluntad y con muy pocas restricciones. Con frecuencia, además, estos programas se

llevaban a cabo sin que tuvieran que ser aprobados por ninguna instancia. La coordinación de las enseñanzas de un mismo curso o titulación se limitaban a menudo a elaborar horarios y establecer turnos o grupos. En titulaciones con muchos estudiantes, que tenían varios grupos para una misma asignatura, no era raro que una misma asignatura tuviera programas diferentes en los diferentes grupos y, más frecuente aún, se pareciera poco lo que se impartía a unos u otros estudiantes.

Con la llegada de los nuevos grados puede haber un cambio significativo en estas cuestiones. De entrada los nuevos planes de estudio en su memoria de verificación deben incluir una información mucho más completa sobre las asignaturas que afecta no sólo a los contenidos, sino también a las estrategias y metodologías de enseñanza, aprendizaje y evaluación. Al establecerse, de entrada, unos objetivos para cada titulación lo lógico es que cada asignatura tiene sentido en la medida en que contribuye a lograr esos objetivos. Por eso, en el desarrollo de los estudios tiene sentido que haya procedimientos que aseguren que esos objetivos se están trabajando. De ahí que la planificación de cada asignatura sea, de ordinario, algo más detallada que los antiguos programas, al incluir mucha más información. También por ese motivo es probable que la mayoría de las universidades hayan creado procedimientos para que las planificaciones de las asignaturas (con denominaciones diversas como guía docentes, planes docentes, etc.) sean aprobadas por instancias que tienen una visión global de la titulación y se encargan de supervisar su desarrollo.

La evaluación es un elemento esencial en las planificaciones docentes. Y debe ser coherente con el resto de elementos que vertebran la planificación de la asignatura: objetivos, metodología de enseñanza y aprendizaje, distribución del tiempo de trabajo del estudiante, plan de trabajo del estudiante, etc. Esta coherencia falla cuando, por ejemplo, las competencias o resultados de aprendizaje que se evalúan no son los que se enuncian en la misma planificación docente o son solamente algunos los objetivos de aprendizaje los que realmente se consideran en los instrumentos de evaluación.

La evaluación debe ser, asimismo, coherente con las indicaciones contenidas en la memoria de verificación de la titulación y las posibles opciones globales que en esta materia puedan haber adoptado la institución correspondiente (centro, universidad...). En este nuevo escenario surgen nuevos conflictos que, en ocasiones, pueden llegar a presentarse a los Defensores Universitarios. A veces son profesores reacios a cambiar sus esquemas de funcionamiento tradicionales, en otras ocasiones puede haber excesos claros en la supervisión o un enconsetamiento excesivo por parte de las universidades o centros. ¿No pueden colisionar estos nuevos condicionantes con la libertad de cátedra? También pueden ser motivo de problemas los indicadores relativos a tasas de éxito y similares que se han introducido en las memorias de ve-

rificación y que puede originar que algunos profesores “se sientan obligados” a elevar sus calificaciones. No obstante es necesario tener en cuenta que los sistemas de coordinación de cada titulación deben analizar los resultados de los estudiantes y considerar el grado de cumplimiento de los indicadores propuestos, las causas de las posibles desviaciones y, en su caso, las medidas que se podrían adoptar.

c. Función sumativa, función formativa y función motivacional de la evaluación

De acuerdo con lo establecido por diversos autores,¹ cabe considerar que la evaluación que, tradicionalmente, ha prevalecido en la enseñanza universitaria se ha reducido en gran medida a tareas de reproducción de conocimientos al final del proceso de aprendizaje. Entre otros factores que explican esta carencia, podríamos destacar la masificación de alumnos en algunas titulaciones y, en general, la dificultad de evaluar más allá de los conocimientos disciplinares.

La evaluación del aprendizaje de los estudiantes debe asumir, por el contrario, dos funciones fundamentales. De un lado, es necesario valorar los resultados del aprendizaje del estudiante, en relación a los objetivos que se planteaban en la planificación docente de la asignatura (función sumativa). Pero los resultados del aprendizaje no son simplemente una serie de conocimientos, sino que deben incluir también competencias disciplinares y profesionales. La evaluación acredita, además, que el alumno ha invertido satisfactoriamente un determinado número de créditos (tiempo de trabajo) en el plan de trabajo de cada asignatura. De otro lado, sería deseable recoger también información sobre el proceso de aprendizaje, de modo que sea posible adecuar la enseñanza y la ayuda a las necesidades de cada alumno (función formativa), así como incentivar su esfuerzo y la calidad del aprendizaje. Para ello, es imprescindible que el profesor incorpore a su práctica diversas actividades de evaluación continua. Conviene aclarar en este punto que la evaluación continua no significa evaluar continuamente; ni mucho menos que la información que se recoja deba traducirse siempre en una calificación.

Por último, hay que caer en la cuenta que la evaluación tiene también una importante función motivacional al incentivar el esfuerzo y la calidad del aprendizaje. Cuando un estudiante es consciente de su progreso académico recibe una motivación adicional para avanzar y proseguir en su aprendizaje.

d. Razón de ser de la evaluación continua

Diversos estudios han constatado una disonancia entre los criterios implícitos que los docentes creen aplicar y lo que los alumnos universitarios manifiestan encontrar en los exámenes. Una evaluación de calidad debería

¹ Vidal L. Mateos, Manuel Montanero et al. “Diseño e implantación de Títulos de Grado en el EEES”. Ed. Narcea y Ediciones UIB, 2008. ISBN: 978-84-277-1629-2

proporcionar información válida y fiable, no sólo a los profesores, sino a los propios alumnos acerca del grado de consecución de los objetivos de aprendizaje. Tradicionalmente muchos profesores universitarios han centrado la evaluación en demandar del estudiante que demuestre (sobre un “papel”) la supuesta calidad de sus conocimientos al final. No se evaluaba la realización de las actividades de aprendizaje a lo largo del plan de trabajo. Esta situación suele generar un alto grado de incertidumbre: el alumno se juega a veces el resultado de su evaluación “a una carta”, la del examen final. También provoca un cierto desaprovechamiento del valor formativo y motivacional de la evaluación. Es notorio que la evaluación tiene un carácter retroactivo, ya que condiciona frecuentemente las actitudes y estrategias de aprendizaje del alumnado. No podemos pretender, por ejemplo, que los alumnos hagan un ingente esfuerzo por comprender lo que estudian, si la evaluación se centra únicamente en la cantidad de información que recuerdan. La evaluación debe tener la función de incentivar, pero también de orientar el esfuerzo del estudiante.

Otras decisiones relacionadas con esta cuestión que los profesores deben reflexionar, tienen que ver con la posibilidad de ofrecer actividades alternativas de evaluación (particularmente para alumnos repetidores o en situaciones especiales); la conveniencia de que ciertas actividades de evaluación continua “eliminen” contenidos o, por el contrario, “cierren el paso” a la valoración de otras posteriores o simultáneas; la conveniencia o no de incluir actividades de evaluación no-presencial, etc.

Sin embargo, como ya se ha señalado, en la práctica de estos años cabe constatar una interpretación equivocada de la evaluación continua:

- Al creer que es un arma para obligar a los estudiantes a ir a clase y, por ello, pasar lista a diario.
- Al establecer que las actividades que constituyen la evaluación continua no son, en ningún caso, susceptibles de ser recuperadas en convocatorias extraordinarias.
- Cuando un profesor “no se fía” de ella y sólo entra a ponderar los resultados de la evaluación continua en la calificación global cuando el estudiante ha aprobado el “clásico” examen final.

e. *Componentes esenciales de la evaluación*

Un diseño reflexivo y sistemático de la evaluación en la planificación docente de una asignatura requiere considerar, al menos, tres componentes esenciales: los criterios o indicadores para valorar la adquisición de conocimientos y competencias (criterios de evaluación); su ponderación a la hora de calificar cuantitativamente el grado de aprendizaje conseguido por cada alumno (criterios de calificación), y los momentos, tareas y materiales o pruebas para obtener la información necesaria (actividades de evaluación).

Los criterios de evaluación deberían recoger indicadores, a partir de los cuales los profesores van a inferir si los alumnos han conseguido desarrollar las competencias que se pretendían y han asimilado los conocimientos fundamentales. Deberían vincularse a los resultados esperados de aprendizaje que se recogen en la planificación docente de la asignatura. Son, por tanto, la base para planificar qué tipo de información se quiere obtener de todo aquello que los alumnos supuestamente han aprendido y cómo se van a confeccionar las pruebas de evaluación.

Los criterios de calificación constituyen las decisiones relativas a la ponderación del peso relativo que se pretende dar a los anteriores criterios de evaluación, de cara a traducirlos en la calificación cuantitativa final; de ahí que suelen representarse como porcentajes. Así, el hecho de que se establezcan un determinado número de criterios de evaluación no quiere lógicamente decir que todos “valgan” igual para la valoración global del aprendizaje del alumno. Todo profesor debería hacer una reflexión sobre el significado de un aprobado en su asignatura. En todo caso, la planificación docente de cada asignatura debería recoger estrategias que aseguren que obtener esta calificación no significa simplemente haber demostrado la asimilación de la mitad de los contenidos, ni mucho menos responder a la mitad de las preguntas de un examen acertadamente. Para facilitar su aplicación, sería deseable que en la planificación docente de cada asignatura la información sobre los criterios de calificación se vinculase a los criterios o a las actividades de evaluación.

f. Diversos tipos de actividades de evaluación

Cabe establecer muchas clasificaciones de las actividades de evaluación. Puede ser iluminadora la siguiente:

- Actividad de evaluación sumativa (recuperable): actividad de evaluación que puede reproducirse adecuadamente en una convocatoria oficial. Algunas universidades han establecido pesos máximos o mínimos con carácter general para este tipo de evaluación. Si el peso es superior al 50 % los estudiantes podrían tener dificultades, en determinadas circunstancias, para aprobar la asignatura en convocatoria extraordinaria.
- Actividades de evaluación no recuperable: actividad de aprendizaje y evaluación que no puede reproducirse adecuadamente en una convocatoria oficial. También hay universidades que han establecido pesos máximos o mínimos para este tipo de actividades, por ejemplo con el objetivo de impulsar la evaluación continua. No obstante es de reseñar que no todas las actividades de evaluación continua tienen necesariamente el carácter de no recuperables.
- Actividades voluntarias: actividad de aprendizaje y/o evaluación que no computa en el cálculo de créditos del plan de trabajo (puede incluso no aparecer en él), por que no se considera realmente necesaria para alcanzar los objetivos de la asignatura ni para obtener la máxima calificación. Su peso en la calificación final supone una bonificación.
- Actividad requisito: actividad en la que es obligatorio participar u obtener un determinado resultado para el acceso o la valoración de otra actividad.

4. Ante la actuación futura de los defensores universitarios: propuesta de orientaciones de actuación

La última parte de este texto pretende proponer para la discusión, la reflexión y el debate una serie de cuestiones clave que los defensores universitarios podrían tener en cuenta como orientaciones a la hora de abordar los casos que se les planteen relativos a la evaluación:

a. Transparencia

La transparencia es uno de los pilares básicos en la construcción del EEES para facilitar la movilidad y la mutua confianza entre los diversos países e instituciones que integran el EEES.

De modo singular, la transparencia debiera darse en todo lo relativo a los procesos de evaluación, venciendo las resistencias que, en ocasiones, presentan algunos profesores o instituciones. La transparencia exige que “las reglas de juego” deban ser conocidas de antemano (antes de formalizarse la matrícula), que los criterios de evaluación y calificación sean precisos, expliciten el peso relativo de cada uno de los instrumentos o actividades de evaluación, el carácter recuperable, voluntario o de requisito, en su caso, de las diversas actividades y no contengan ambigüedades.

b. Las planificaciones docentes, incluyendo los criterios de evaluación y calificación, deben ser aprobadas por instancias externas al profesor. Hasta no hace mucho tiempo era frecuente que cada profesor pudiera establecer por sí mismo los criterios e instrumentos de evaluación de las asignaturas que impartía, sin que los mismos tuvieran que ser validados por ninguna instancia externa al profesor. Esto ha originado excesos. Parece sensato que los criterios de evaluación y calificación formen parte de la planificación docente de cada asignatura y que ésta, además de poder ser informada o aprobada por el departamento respectivo, sea también validada por alguna instancia (comisión de calidad, consejo de estudios, etc) que tenga una visión global y una responsabilidad sobre el desarrollo de la titulación.

c. Coordinación para el trabajo y evaluación de las competencias transversales y las no vinculadas unívocamente a una disciplina.

Las memorias de verificación de las titulaciones contemplan diversas competencias que no están vinculadas específicamente a una asignatura: “lo que es de todos y no es de nadie”. Estas competencias deben ser trabajadas y evaluadas en el desarrollo de la titulación, pero no debiera dejarse al azar. Por eso es imprescindible que haya una coordinación eficaz que asegure que todas las competencias contenidas en las memorias de verificación son trabajadas y evaluadas de modo armónico y no por todas las asignaturas.

d. Deshacer equívocos en lo relativo a la evaluación continua

En muchos ámbitos existe el error de creer que la evaluación continua viene obligada por los compromisos del EEES o por la normativa española. Sin embargo, la realidad es que es cada universidad o, en su defecto, cada centro, titulación o profesor, quien establece las opciones metodológicas en materia de enseñanza, aprendizaje y evaluación. En este sentido la evaluación continua es una decisión que no cabe atribuir al EEES y, si su práctica se considera no viable o sin sentido en determinados casos, debería cuestionarse su continuidad en esos casos.

Además, son también múltiples los testimonios que evidencian los errores que hay en la puesta en práctica de la evaluación continua. A modo de ejemplo, algunos profesores consideran que la evaluación continua es estar evaluando continuamente o pasar lista en clase a diario, lo cual es de todo punto erróneo.

e. Sistemas de evaluación alternativos para alumnos con circunstancias singulares

El perfil de los estudiantes universitarios es cada día más diverso. Así sucede con la edad de los estudiantes, la dedicación a los estudios (tiempo parcial en cada vez más situaciones), discapacidad, conciliación de la vida familiar y laboral, etc. Junto a estas circunstancias cabe considerar las de aquellos estudiantes que realizan segundas o posteriores matrículas o simultaneidad de estudios. Por eso surgen a veces dificultades para integrarse en el sistema de evaluación previsto en alguna asignatura. Las planificaciones docentes de las asignaturas debieran ir precedidas de una reflexión sobre los distintos perfiles de estudiantes que las cursan y, en consecuencia, sería deseable que incluyeran sistemas de evaluación alternativos (siempre que sea posible) sin que se establezcan diferencias ni agravios en cuanto a la dificultad y permitiendo (en la medida de lo posible) que los estudiantes puedan elegir entre los diversos sistemas de evaluación que pudieran existir en una asignatura.

f. Existencia de normativas adaptadas al nuevo escenario

Las universidades españolas han ido dotándose con el paso de los años de normativas específicas para regular diversos aspectos relativos a la evaluación. Con la puesta en marcha de las enseñanzas del EEES aparecen nuevos aspectos que hacen aconsejable la revisión y actualización de estas normativas de evaluación. De modo singular estas normativas deben recoger lo relativo a los procedimientos de revisión y reclamación de las calificaciones, que van mucho más allá de la nota de examen final escrito.

g. Los alumnos son de la universidad, no del profesor

Cuando un estudiante realiza su matrícula se formaliza un compromiso entre la universidad respectiva y el estudiante. Quien debe responder de este compromiso es la universidad en cuestión. Por eso, el derecho y deber de

evaluar compete a la universidad y es ésta quien tiene que tomar las decisiones adecuadas en cada momento para garantizar una justa evaluación del rendimiento de los estudiantes. Singularmente esto se ve más claro cuando se producen ausencias o bajas de profesores, pero igualmente sería sensato un sistema en el que hubiera profesores ajenos al profesor “ordinario” que se encargara de evaluar a los estudiantes. Por eso, también, es cuestionable que los procedimientos de evaluación sean diferentes para una misma asignatura con varios grupos de actividad a cargo de distintos profesores. En todo caso deben ser decisiones sopesadas y acordadas por las instancias correspondientes.

h. Ante presuntas actuaciones ilícitas de los estudiantes en la evaluación

En las situaciones en que se aprecie el uso de medios ilícitos por parte de los estudiantes en la realización de pruebas de evaluación sería prudente considerar:

- Que debe preservarse la presunción de inocencia de los estudiantes.
- Que no debieran argumentarse meros “indicios” como justificación del juicio sobre el uso de medios ilícitos en un examen, sino evidencias (ya sea de hechos flagrantes o no).
- Que a la hora de decidir sobre la naturaleza de las evidencias se han de tener en cuenta factores como el tipo de actividad de evaluación (la extensión de la respuesta solicitada, la existencia o no de fuente de información literal, etc.), la repetición de preguntas o exámenes en distintas convocatorias, la explicitud de las normas del examen (si se pueden utilizar medios electrónicos, se puede pedir algo al compañero, se puede llegar tarde al examen, etc.).
- Que las consecuencias derivadas del uso de medios ilícitos deben extenderse más allá del mero suspenso en la convocatoria, de modo que el estudiante “tenga algo que perder” y no use esos medios como una opción en que no arriesga nada si no tiene posibilidades de superar la evaluación por cauces honestos.

i. Formación del profesorado universitario

Desde hace bastantes años las universidades españolas han dedicado grandes esfuerzos a la formación de su profesorado. Sobre todo esta oferta formativa ha sido especialmente intensa desde los años previos a la implantación de las nuevas enseñanzas del EEES. Sin embargo, sigue siendo necesario que las universidades diseñen (y financien) cursos de formación dirigidos al profesorado para la adquisición de conocimientos, metodologías y técnicas de evaluación, así como de que el profesorado incremente su grado de “reflexividad” acerca de su competencia real para evaluar y sobre la fiabilidad y validez de las metodologías de evaluación utilizadas. A veces estos asuntos suscitan rechazo en ciertas personas pero al profesorado se le “suponen” una serie de competencias que, lamentablemente, quizás no siempre se poseen.

MESA DE TRABAJO 2

La defensoría universitaria como órgano necesario, tanto más en tiempos de crisis y de cambios

Coordinadores

Eduardo Gamero Casado

Defensor Universitario de la Universidad Pablo de Olavide

Argimiro Rojo Salgado

Presidente del Tribunal de Garantías de la Universidad de Vigo

Conclusiones de la mesa de trabajo

1. La Defensoría Universitaria es un órgano irremplazable, tanto por el carácter peculiarísimo de su configuración institucional, como por el tipo de asuntos que se le confían.

- Por su configuración institucional, debido a: i) su independencia y autonomía, al no estar sus intervenciones sometidas a mandato imperativo alguno; ii) la confidencialidad en la tramitación de los asuntos; iii) el equilibrio o simetría que logra entre las partes en conflicto a la hora de proponer y sugerir las soluciones a los asuntos; y iv) el hecho de que todas sus intervenciones tienen que orientarse a la mejora de la calidad.
- Por el tipo de asuntos o funciones que desempeña con ocasión de la defensa de los derechos y las libertades de todas las personas de la comunidad universitaria, asuntos y funciones que son de tres clases: i) la supervisión del funcionamiento de toda la Universidad; ii) labores de mediación (resolución de conflictos interpersonales); iii) la función de propuesta y su consiguiente participación en la gestión del cambio.

En definitiva, en el caso de que la Defensoría Universitaria no existiera, ningún otro órgano o institución, universitaria o no, podría desempeñar las funciones que se le encomiendan.

2. La Defensoría Universitaria, aunque encuentra su origen en la institución del Ombudsperson, ostenta unas características propias que revelan su utilidad específica, sin que las tareas que desempeña puedan tampoco ser asumidas por los Defensores del Pueblo genéricos. De tal manera que su existencia está siendo cada vez más apreciada en el escenario internacional, donde progresivamente se va imponiendo como órgano necesario: es el caso del *Independent Adjudicator* británico o del *Studierendenanwalt* austríaco.

España fue pionera en esta percepción, al prever la Disposición Adicional 14ª de la Ley Orgánica 7/2001, de Universidades, la preceptiva existencia de una Defensoría Universitaria en todas las universidades españolas. Esto determina que la Defensoría Universitaria tenga actualmente la naturaleza de órgano necesario, lo cual no es una causa (de que actualmente exista esta figura), sino más bien al contrario: es la consecuencia adoptada por el legislador a la vista de la utilidad de esta figura, una vez que se comprobaron los beneficios que aportaba su existencia.

3. La Defensoría Universitaria es tanto más necesaria en tiempos de crisis y en tiempos de cambios, pues la experiencia muestra que los reajustes organizativos, normativos y de toda especie a que conducen, provocan grandes conflictos. La Defensoría Universitaria ha venido funcionando en esos períodos como un órgano idóneo para resolver los conflictos derivados de tales procesos, y contribuir a superar los desafíos que representan.

4. Las defensorías universitarias son órganos de bajo coste:

- Porque sus presupuestos son muy moderados y representan una parte insignificante del total de la Universidad (media de un 0'006 %)
- Porque el coste medio de cada expediente es muy reducido, y claramente inferior al que ofrecen otras instituciones análogas: así, el coste medio por expediente en el Defensor del Pueblo es de 680 €; la media del coste por expediente de las 13 defensorías autonómicas existentes es de 1354 €¹; y la media de las defensorías universitarias es de 63 € (165 € si se añaden costes de personal). Por tanto, la Defensoría Universitaria es 10 veces más económica que el Defensor del Pueblo, y casi 20 veces más económica que las defensorías del pueblo autonómicas.
- Porque además de los expedientes expresamente contabilizados para calcular esta media, la Defensoría Universitaria desempeña labores de información y asistencia no explicitadas en sus estadísticas o informes anuales, y cuya cuantificación todavía depararía unas cifras más favorables.

5. La Defensoría Universitaria también contribuye a la eficiencia de la actividad universitaria, lo que se traduce frecuentemente en un ahorro de los costes, o cuando menos, a una optimización de los recursos disponibles, teniendo en cuenta que la LOU orienta la intervención de la Defensoría Universitaria a la mejora de la calidad en todos los ámbitos. En ocasiones esta aportación se traduce en hechos o cifras concretos, y en otros casos constituye un intangible muy difícil de cuantificar, pero no por ello menos evidente: por ejemplo, la reducción del número de procesos judiciales al recibir el asunto la debida atención en esta instancia, o el incremento de la productividad derivado de la resolución de los conflictos interpersonales que la lastraban.

¹ Ambos datos, obtenidos en <http://www.abc.es/20110306/espana/abci-defensores-pueblo-201103060016.html> (última visita: 10/09/2012).

6. La Defensoría Universitaria requiere de unos mínimos medios y recursos materiales. Las universidades deben garantizar la suficiencia de tales medios. Actualmente, los presupuestos de las Universidades contemplan partidas específicas que atienden esta necesidad. Su alcance en el total es, como media, un 0'006 % de los presupuestos de la Universidad, lo cual representa un coste medio ínfimo por cada miembro de la comunidad universitaria.

7. Para concluir, a fin de optimizar el rendimiento de la institución e incrementar su utilidad conviene potenciar su integración y su visibilidad: por ejemplo, incorporando una intervención de la Defensoría Universitaria en las jornadas de bienvenida a los nuevos estudiantes, integrándole de alguna manera en el sistema de gestión de la calidad, reconociéndole específicamente un lugar en la ordenación protocolaria de la Universidad, facilitando su accesibilidad en el portal de la Universidad, etc.

MESA DE TRABAJO 3

Análisis de los cambios legislativos que afectan a la universidad

Coordinadoras

Carmen Jiménez Salcedo

Defensora Universitaria de la Universidad de Córdoba

Rosa Muñoz Román

Defensora Universitaria de la Universidad de Sevilla

Marta Elena Alonso de la Varga

Defensora Universitaria de la Universidad de León

Conclusiones

Se ha trabajado sobre el Real Decreto-Ley de 14/2012, de 20 de abril y el Real Decreto 1000/2012, de 29 de junio, pues entendemos que son las dos medidas legales que más afectan al entorno universitario.

- Real Decreto-Ley de 14/2012, de 20 de abril: Art. 6.1 que añade un nuevo párrafo al artº 7 de la LOU que versa sobre la creación, supresión o modificación de centros y estructuras y titulaciones, esta Mesa de Trabajo nº 3 considera que la autonomía universitaria puede verse comprometida, en función de cómo se desarrollen y apliquen los criterios que decidan qué centros pueden verse afectados.
- En cuanto al régimen de dedicación del profesorado, el artículo 68 de la Ley Orgánica 6/2001 de 21 de Diciembre referente al régimen de dedicación del profesorado queda modificado con un enunciado en el que la carga de actividad docente del profesorado puede variar en función de la acti-

vidad investigadora reconocida de conformidad con el Decreto 1086/1989 de 28 de agosto sobre retribuciones del profesorado universitario.

La aplicación de esta norma en el marco del Espacio Europeo de Educación Superior comporta dificultades que han de ser puestas de manifiesto:

1. La atomización de las enseñanzas, implica que para impartir 32 créditos pueda ser necesario participar en la docencia de un elevado número de materias.
2. El incremento de la ratio profesor/estudiante derivada de dichas medidas supone que un docente deba hacerse cargo de un gran número de alumnos que imposibilite el desarrollo de las metodologías propias de Bolonia.

La Mesa defiende que los criterios de adjudicación de carga docente resultan insuficientes debiendo ser incluidos otros indicadores que eliminen distorsiones, sobre los cuales los Defensores deberán estar especialmente vigilantes.

Finalmente, se considera que esta norma rompe la lógica igualitaria de la dedicación docente del profesorado universitario hasta ahora realizada. Por otro lado, podría atentar contra el principio de seguridad jurídica y el derecho a la negociación colectiva de las modificaciones en las condiciones laborales.

- Por último, en relación a los precios públicos (art. 5.2 que modifica el apartado b) del artículo 81.3 de la LOU y el Real Decreto 1000/2012, de 29 de junio, por el que se establecen los umbrales de renta y patrimonio familiar y las cuantías de las becas y ayudas al estudio del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, para el curso 2012-2013 y se modifica parcialmente el Real Decreto 1721/2007, de 21 de diciembre, por el que se establece el régimen de las becas y ayudas al estudio personalizadas) la Mesa ha llegado a las siguientes conclusiones:

Parece altamente inoportuna la elevación de los precios públicos, al menos en la primera matrícula, teniendo en cuenta la situación de crisis económica actual, máxime cuando no se complementa con un sistema de becas que garantice las posibilidades de acceso y permanencia a los estudios universitarios evitando el riesgo de exclusión social. Igualmente, constituye un error no considerar que en tiempos de crisis la principal vía de salida es la inversión en educación. Cabe destacar que no fue negociado con los Representantes de los Alumnos y podría atentar contra el principio de seguridad jurídica.

Por otro lado, recomendamos distinguir becas de excelencia de becas de igualdad de oportunidades. En estas últimas, que suponen el marco general de becas del Estado, los criterios de exigencia para su adjudicación,

deben asegurar que los alumnos con menor poder adquisitivo puedan seguir cursando estudios universitarios. En consecuencia, el criterio de su adjudicación y mantenimiento ha de ajustarse a la media académica de la titulación.

Comentari

En aquesta reunió anual de defensors i síndics universitaris de les universitats espanyoles celebrada a Almeria, el síndic de la UPC no hi va assistir, si bé ha estat informat dels temes tractats. Cal destacar les tres ponències sobre els problemes d'avaluació dels estudiants en les noves titulacions que s'estan implementant en les universitats, el paper actual que juguen les defensories i sindicatures universitàries i el desenvolupament de noves normatives en el si de les universitats. Així mateix, es va desenvolupar un ampli debat centrat en la reforma dels estatuts de l'organització d'àmbit estatal dels defensors i síndics (CEDU).

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA
BARCELONATECH

Sindicatura de Greuges